

Roma – nem roma interetnikus párkapcsolatok és identitás

Komolafe Cinderella^{1*} , Csordás Georgina² és Dávid Beáta³

¹ Semmelweis Egyetem Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola, Magyarország

² Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pszichológia Intézet, Magyarország

³ Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet, Magyarország

EREDETI KÖZLEMÉNY

Beérkezett: 2022. március 29. • Átdolgozott kézirat érkezett: 2022. szeptember 15 • Elfogadva: 2022. november 20.

Megjelent az interneten: 2023. január 23.

© 2022 A szerző(k)

Háttér és célkitűzések: A roma – nem roma interetnikus párkapcsolatok, házasságok száma egyre növekszik Magyarországon. Bár az interetnikus párkapcsolatok kapcsolatba hozhatóak a romák társadalmi integrációjával, eddig mégis kevés kutatás fókuszált vizsgálatukra. Kutatásunk fókuszában az etnikai identitás, valamint a roma identitásstratégiák álltak, különböző roma alcsoportok (beás, oláh, romungró) bevonásával. Arra kerestük a választ, hogy ezen konstrukciók milyen kapcsolatban állnak azzal, hogy a válaszadóknak volt-e valaha életében nem roma párja. *Módszer:* Kérdőíves, kvantitatív, keresztmetszeti, feltáró kutatásunkban a roma – nem roma interetnikus párkapcsolatokat az etnikai identitás (MEIM skála), roma identitásstratégia (szeparált, integrált, asszimilált) és a roma alcsoporthoz (oláh, beás, romungró) való tartozás szempontjából vizsgáltuk egy 533 fős magyarországi roma mintán. *Eredmények:* Vizsgálatunkban míg az etnikai identitás nem mutatott összefüggést azzal, hogy a válaszadóknak volt-e nem roma párja életükben, addig a roma identitásstratégia igen. Akik jobban a többségi csoporthoz tartozónak vallották magukat, nagyobb arányban választottak nem roma párt. Míg, akik büszkén vallották, hogy roma származásúak, inkább választottak roma párt életük során. Az iskolai végzettség a roma identitásstratégiával és a pár származásával is összefüggött. *Következtetések:* Az, hogy az etnikai identitásban nem mutatkozott meg különbség a párok származása szerint, a roma identitásstratégiában pedig igen, arra utalhat, hogy a párválasztás ez esetben jobban szól a többség és a kisebbség viszonyáról és annak benső reprezentációjáról, mint arról, hogy a kisebbségi csoportba tartozó egyén hogyan gondolkozik és cselekszik etnikai csoportjával kapcsolatban.

KULCSSZAVAK

roma, etnikai identitás, vegyes párkapcsolatok, interetnikus házasságok, identitásstratégia

* Levelező szerző. E-mail: komolafe.cinderella@public.semmelweis-univ.hu

BEVEZETÉS

Bár a roma – nem roma interetnikus párkapcsolatok, házasságok az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb számban vannak jelen Magyarországon (Szabó, 2021), a témában kevés tanulmány készült eddig. Az interetnikus házasságokat bizonyos kutatások a kisebbségi csoportok sikeres társadalmi beilleszkedésének okaként, mások következményeként tartják számon, de abban a kutatók megegyeznek, hogy szerepük van a társadalmi integrációban. A társadalmi beilleszkedésnek sok dimenzióját vizsgálhatjuk, egyes szerzők az identitást is összefüggésbe hozzák vele (Amit, 2012; Ghosh, 2000; Le Gall és Meintel, 2015; Spencer és Charsley, 2016; Thulien, Gastaldo, McCay és Hwang, 2019). Az általánosabb etnikai identitás mellett kutatásunk a roma identitásstratégiákat külön is feltárja a roma – nem roma interetnikus párkapcsolatok szempontjából. Míg az etnikai identitás vizsgálatok a hangsúly azon van, hogy egy adott kisebbségi csoporthoz tartozó egyén mennyire érzi át és van tudatában csoport-hovatartozásával, milyen ismeretekkel rendelkezik csoportjáról, és mennyire ápolja kisebbségi csoportja kulturális örökségét, továbbá a csoporthoz tartozás szubjektív megélése hogyan változik az egyén életében (Erős, 2001; Neményi, 2007; Nguyen, 2020; Phinney, 1992), addig a roma identitásstratégia azt jelöli, hogy egy roma személy hogyan viszonyul romaságához és a többségi csoporthoz való tartozásához, esetünkben a magyarságához (Keresztes-Takács, 2017; Szabó-Tóth, 2009; Tóth, 2004a). A roma identitásstratégiát mérő eszköz speciálisan roma személyek vizsgálatára lett kifejlesztve, míg az etnikai identitás meghatározására általánosabb skálákat használhatunk, amelyeket sokfajta kisebbségi csoport vizsgálatánál alkalmaznak. Egy korábbi kvalitatív kutatás (Komolafe, 2021) eredményei szerint a roma fiatalok közül a szeparált roma identitásstratégiával bíró, tehát a saját kisebbségi identitásukkal azonosulókra jellemző leginkább a homogámia a párválasztásban, míg az asszimilált identitásstratégiával rendelkezők, akik inkább magyarnak érzik magukat, nem roma párt preferálnak.

Kutatásunk kvantitatív, kérdőíves vizsgálat. Újszerűségét az adja, hogy ilyen nagy méretű, magyarországi roma mintán, ahol a három legnépesebb roma csoport (oláh, beás, romungró) hasonló arányban képviselteti magát, még nem vizsgálták az interetnikus párkapcsolatok és az identitás összefüggéseit.

Tanulmányunkban megvizsgáljuk, hogy vajon kapcsolatban van-e az etnikai identitás, a roma identitásstratégia és az, hogy valaki milyen roma alcsoportba tartozónak vallja magát, azzal, hogy volt-e valaha életében nem roma párja. Ebből az is kiderül, hogy a romák önazonosítása, önmagukról alkotott képe kapcsolatba hozható-e azzal, hogy többségi vagy kisebbségi párt választanak.

Magyarországi romák csoportjai és párválasztása

A roma kutatás egyik legnehezebben megválaszolható kérdése, hogy ki tartozik a cigány nemzetiségbe.¹ A Központi Statisztikai Hivatal népszámlálási adataiban 2011-ben 315 583 fő vallotta magát roma nemzetiségűnek (KSH, 2011). Kutatók szerint ez az adat elmarad a romák valós számától, többen 600 000 és 800 000 közé teszik létszámukat vagy még ennél is magasabbra (Szabóné Kármán, 2020).

¹A roma és cigány megnevezést a tanulmányban egymás szinonimájaként használjuk, és az összes magyarországi roma/cigány csoportot értjük alattuk.

A kutatások többsége a romákat egységes csoportként kezeli, pedig sok alcsoportba tagozódnak. Nyelvhasználat szerint három roma csoport van Magyarországon. A romungrók vagy magyar cigányok érkeztek leghamarabb Magyarország területére, és az idők folyamán elvesztették ősi nyelvüket. Csak a magyar nyelvet beszélik, és ők alkotják a romák legnagyobb részét, kb. 80%-ukat (Kovai, 2017; Szabóné Kármán, 2020). Az oláh cigányok a magyart és a romani nyelvet beszélik. A tradíciókat tartó oláhok törekednek az etnikailag homogám házasságra olyannyira, hogy ha tehetik, szintén oláh párral kötik össze életüket (Komolafe, 2021; Szabóné Kármán, 2020; Vajda, 2015). A romák kb. 10-15%-a oláh származású (Kovai, 2017). A beások is kétnyelvűek, azonban nem értik az oláhok nyelvét, ők is lehetőség szerint csoporton belüliekkel kötnek házasságot (Binder, 2008; Szabóné Kármán, 2020). A cigányság kb. 5-8%-át teszik ki (Kovai, 2017). A három legnagyobb csoporton kívül más kisebb közösségek is léteznek (pl. szintik), a csoportok további alcsoportokra tagozódnak (Szabóné Kármán, 2020). A hagyományok betartásának csökkenésével és az interetnikus házasságokkal sokaknak már nincs egyértelmű kötődése egy-egy roma alcsoporthoz, csak egy általánosabb cigány/roma identitással rendelkeznek.

A horizontális tagozódás mellett a romákra is jellemző, a többségi társadalomhoz hasonlóan, az anyagi helyzet, iskolai végzettség, foglalkozás stb. szerinti vertikális tagozódás is (Szabóné Kármán, 2020). Azonban általánosságban elmondható, hogy az utóbbi évtizedekben tapasztalható javuló tendencia ellenére képzettségben, munkaerőpiaci helyzetben (Bernát, 2018) és a lakhatási körülmények szempontjából (Pénzes, Pásztor és Szikszai, 2022) még mindig rosszabb helyzetben vannak, mint a magyar átlagpopuláció. A romákkal szemben a nyílt előítéletes megnyilvánulások is viszonylag gyakoriak a társadalomban (Keresztes-Takács, Lendvai és Kende, 2016). A roma személyeknek nehézséget okoz megküzdni a negatív sztereotípiákkal, amelyeket róluk alkotnak és a stigmatizáltsággal (Pálos, 2010). A „cigány” kategória sokak szemében összemosódik az alacsony társadalmi státusszal. A roma személyek közül vannak, akik egy nem romával kötött házassággal vagy párkapcsolattal próbálnak megszabadulni ettől a „stigmától” és a felfelé mobilitás útjára lépni (Kovai, 2020). Az interetnikus párkapcsolatokkal sokszor a nem kisebbségi pár is stigmatizálódik, ami visszatartó erő lehet a többségi csoport tagjának az ilyen típusú kapcsolat létesítésében (Gaines és Leaver, 2002; Kaba, 2011).

A romák párválasztása a többi nemzetiségi csoporthoz képest nagyon homogám (Tóth és Vékás, 2008), a 2011-es népszámláláskor a romák kb. 70%-a szintén romával alakított ki élettársi kapcsolatot vagy kötött házasságot (KSH, 2020). A magas iskolai végzettségű kisebbségi csoportba tartozók gyakrabban választanak többségi párt, mint az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők (Song, 2016), ami a romákra is igaz lehet (Komolafe, Lukács, Szabó és Dávid, 2021). Bizonyos elméletek szerint egy kisebbségi csoportban minél alacsonyabb a magas iskolai végzettségűek aránya, annál inkább választanak a képzettség tagok a csoporton kívülről párt. Ugyanis a végzettségbeli egyezés fontosabb számukra, mint az etnikai hasonlóság (Furtado és Theodoropoulos, 2010; Furtado, 2012). A romák esetén is megfigyelhető, hogy a magas iskolai végzettségűek nagyobb arányban választanak nem roma párt: emögött többek között az állhat, hogy az átlagpopulációhoz képest a romák körében nagyon alacsony a magas iskolai végzettségűek aránya, csupán kb. 1%-uk szerez felsőfokú végzettséget (Bernát, 2018). Az, hogy a magas iskolai végzettségű roma személyek a végzettségbeli hasonlóság reményében gyakran nem roma párral alakítanak ki párkapcsolatot, segítheti társadalmi beilleszkedésüket, mobilitásukat, azonban bizonyos esetekben előfordul „fordított integráció vagy asszimiláció” is, amikor egy nem roma válik „cigánnyá” (Binder és Orsós, 2022). Ennek hátterében az húzódik, hogy a

magyar társadalomban a cigány vagy roma hovatartozás megítélése nem feltétlenül etnikai alapú volt, hanem összefüggött a szegénységgel. A végzettségben és gazdasági szempontból kiemelkedett romákat a környezetük és sokszor saját maguk sem tartották cigánynak, viszont olyan nem romák, akik elszegényedtek, cigányokká válhattak a többségi társadalom szemében (Binder és Orsós, 2022). Az utóbbi években kezd látszódnia egy olyan tendencia, hogy egyre több magas iskolai végzettséget szerzett roma vállalja roma/cigány identitását (Forray, 2017).

Speciális helyzetük van a diplomás roma nőknek, akik párválasztása – a romáknál megszokott korai családalapítástól eltérően – kitolódik az egyetemi éveik végére, így csökken az esélyük arra, hogy roma párt találjanak. Továbbá gyakran az önmagukról alkotott képükbe nem fér bele, hogy csak a családjuknak éljenek, ki akarnak teljesedni a munka világában is, amit egy többségi párral könnyebben kivitelezhetőnek érznek (Dés, 2021; Durst, Fejős és Nyíró, 2014; Durst, Fejős és Nyíró, 2016; Komolafe, 2021; Komolafe és mtsai, 2021; Szabóné Kármán, 2009).

A roma – nem roma interetnikus házasságok és az identitás kapcsolatára utalnak a 2011-es népszámlálás azon adatai, miszerint azokban a párkapcsolatokban, ahol mindkét szülő roma volt, a gyermekek 98,5%-át határozta meg a szüleik roma származásuként (Szabó, 2021). Ezzel szemben a roma – nem roma interetnikus párkapcsolatokban született gyermekeknek csak 38,4%-át határozta meg romaként, 57%-ukat pedig nem romaként (Szabó, 2021). Tehát az interetnikus párkapcsolatban élő roma szülőknek a nagyobb része már nem romaként tekintett gyermekükre. Vélhetően a szülők a családban is ezt közvetítették a gyermekek felé, ami hatással lehetett a gyermekek identitásának alakulására is.

A párválasztás és identitás összefüggéseit kevesen vizsgálták romák körében. Mi jelen tanulmányunkban többek között erre vállalkozunk. A továbbiakban a romák identitásával kapcsolatos elméleteket mutatjuk be.

Etnikai identitás

Magyarországon a romák vagy cigányok a 13 nemzetiség egyike. (A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény alapján egységesen 13 olyan nemzetiség él Magyarországon, amely már több mint 100 éve telepedett le. 2012. január 1-je előtt 12 nemzeti kisebbség és a cigányság mint etnikai kisebbség volt számontartva.) Identitás szempontjából azonban a szakirodalomra támaszkodva az etnikai identitás fogalmát használjuk a romákra is. Smith (1991) meghatározása szerint az etnikum egy olyan csoportosulás, melyet összeköt a közös név, eredet, kultúra, történelmi tapasztalat és egy közös haza fogalom. Yinger (2002) meghatározása szerint, etnikai csoportba nem elég csak a külső jegyek alapján sorolni az egyéneket, hanem az oda tartozók a nyelv, a vallás, a rassz, a kultúra jegyei alapján különbözőnek tartják magukat a többségi társadalomtól, vagy mások annak látják őket.

Az etnikai identitás a szociális vagy társas identitásnak az a formája, mely azt jelzi, hogy egy kisebbségi csoportba tartozó egyén mennyire érzi át és van tudatában csoport-hovatartozásával, milyen ismeretekkel rendelkezik csoportjáról, és mennyire ápolja kisebbségi csoportja kulturális örökségét, továbbá a csoporthoz tartozás szubjektív megélése hogyan változik az egyén életében (Erős, 2001; Neményi, 2007; Nguyen, 2020; Phinney, 1992). Phinney és Ong (2007) az etnikai identitás kialakulásának több részét különböztette meg. Az önkategorizáció és címkézés szakaszában felismeri az egyén, hogy az adott kisebbségi csoport tagja. A gyermekek általában óvodáskorukban eszmélnek rá különbözőségükre, a kortársak és tanárok visszajelzései nyomán (Komolafe, 2020; Nótin, 2020). Ezt követően kialakulhat az érzelmi elköteleződés a kisebbségi

csoport iránt és a csoporthoz tartozás érzése. Az exploráció során az egyén információkat és benyomásokat gyűjt etnikai csoportjáról hagyományok megtartásán, ünnepeken és családi együttléteken keresztül. Az etnikai viselkedés kialakulásával az egyén már aktívan alkalmazza a kisebbségi kultúrát, amennyiben van, használja a nyelvet. A kiértékelés szakaszában a pozitív hatások, mint a csoporthoz tartozás miatt érzett büszkeség és öröm, továbbá a negatív hatások, mint a diszkrimináció, a sztereotípiák összegzése és egy szilárdabb attitűd kialakulása következik be. Az értékek és hiedelmek internalizálásán keresztül pedig kialakul egy érett etnikai identitás és a csoporthoz tartozás erősebb érzete (Nótin, 2020; Phinney és Ong, 2007).

Az etnikai identitás érése során egyéni különbségek figyelhetőek meg az egyes személyeket ért különböző külső hatások vagy belső folyamatok miatt. Yinger (2002) elmélete szerint az etnikai identifikáció három összetevőből áll: az önazonosítás, a mások által történő azonosítás és a közös tevékenység. A „teljes etnicitás” csak akkor valósulhat meg, ha mindhárom elem egyszerre teljesül (Yinger, 2002). A romák etnikai hovatartozásának instabilitását az adja, hogy leggyakrabban csak a mások által történő azonosítás történik meg (Pásztor, 2015). Identitásukba beépül a másság érzete a sok esetben látható rasszjegyek és a környezet visszajelzései miatt (Nguyen, 2012). A rasszjegyek hiánya esetén az egyének általában mérlegelik az etnikum felvállalásának előnyeit és hátrányait és az alapján döntenek el, hogy mennyire építik be identitásukba etnikai tudatukat (Tóth, 2004b). A következő részben leírt roma identitásstratégiák mentén az identitásfejlődés eltérő kimeneteleit vesszük számon.

Roma identitásstratégiák

Roma identitásstratégia alatt a legtöbb tanulmány azt érti, hogy egy roma személy hogyan viszonyul romaságához és a többségi csoporthoz való tartozásához, esetünkben a magyarságához (Keresztes-Takács, 2017; Szabó-Tóth, 2009; Tóth, 2004a). Keresztes-Takács (2017) tanulmányában öt identitásstratégiát különböztet meg:

- A *szeparált* identitásstratégiával rendelkezők büszkék romaságukra, inkább romának vallják magukat, mint magyarnak. Az egyén csak saját kisebbségi kultúrájával, identitásával azonosul, nem a domináns kultúrával (Keresztes-Takács, 2017; Neményi, 2012). Bizonyos kutatások (Erős, 2001; Szabó-Tóth, 2009; Tóth, 2004a) a jelenség leírására a disszociatív identitás kifejezést használják.
- Az *integrált* csoportba tartozók kettős identitásúak, romának és magyarnak egyaránt érzik magukat. Erősen kötődnek a kisebbségi csoport és a többségi kultúra jegyeihez (Keresztes-Takács, 2017; Neményi, 2012). Ez a kategória hasonló, mint ami a más szerzők által leírt, magas bikulturális identitás integrációval rendelkező személyekre jellemző, hogy az egyén a többségi és kisebbségi kultúrában is otthonosan mozog (Benet-Martínez, Luu, Lee és Morris, 2002; Hong, Morris, Chiu és Benet-Martínez, 2000; LaFromboise, Coleman és Gerton, 1993).
- Az *asszimiláltak* inkább magyarnak érzik magukat. A többségi társadalom normáival, értékrendjével akarnak azonosulni (Keresztes-Takács, 2017; Neményi, 2012).
- A *marginális* identitásstratégiával rendelkezők identitászavarban, -válságban vannak, nem tudják, romák-e, vagy sem. Nem kötődnek a kisebbségi, de a többségi csoporthoz sem igazán (Keresztes-Takács, 2017; Neményi, 2012).
- A *negatív* identitásstratégiával bírók szégyellik, hogy roma származásúak (Keresztes-Takács, 2017).

Az identitás egy komplex, szituatív jelenség (Garai, 1993; Pataki, 1986; Tóth, 2004a). Az identitásnak ezt a szituatív, változó jellegét ragadják meg a következő identitásstratégiák. A szakirodalom megkülönbözteti a rejtett identitást, melynek bizonyos szituációkban nincs külső manifesztációja: az egyén nem fed fel, elrejtí kisebbségi identitását a környezete előtt tudatosan vagy nem szántszándékkal. Az identitás benső megéléséről azonban nem ad számunkra információt a jelenség megléte (Tóth, 2004a). A periférikus identitás esetén a roma származás az egyénnek csak egy identitáselem a sok közül, másoknak (pl. nemi identitás) nagyobb jelentőséget tulajdonít (Békés, 2011). Az újra felfedezett identitás az asszimilált családokból származó romákra jellemző, akik idősebb korukban keresik meg roma gyökereiket (Nótin, 2020; Tóth, 2004a).

14–15 éves fiatalok vizsgálataiból az derült ki, hogy főként a diszkriminációs tapasztalatok és a szegregált léthelyzet formálta az identitásukat. Érdekes módon „az iskola éppen ott nyújt a roma tanulók számára kellemes légkört, ott erősíti nagyobb mértékben önfogadásukat és pozitív identitásukat, ahol akár tudatos kirekesztő politikája révén, akár a település adottságai miatt nagy arányban koncentrálja őket” (Neményi, 2012, 50). Neményi Mária (2007) egyik interjú kutatásában kevesen voltak büszkéek származásukra. Megállapította, hogy azoknak a roma fiataloknak, akiknek a rasszizmus és a diszkrimináció a mindennapi tapasztalata, az asszimiláció, a többségbe való beolvadásra való törekvés eredményez pozitív önképet és reményteli jövőképet. Keresztes-Takács Orsolya (2017) tanulmányában az öt roma identitásstratégia és az etnikai identitás összefüggéseit vizsgálta egy kérdőíves kutatásban roma serdülőknél. Eredményei azt mutatták, hogy az etnikai identitás érzelmi faktora a szeparált identitású csoportnál a legmagasabb, míg az identitászavarban lévőknel és a negatív identitással rendelkezőknél a legalacsonyabb (Aronson, Quinn és Spencer, 1998; Neményi, 2010). Legmagasabb etnikai identitása azoknak volt, akik a szeparált identitásstratégiát választották. A szeparált identitásstratégiával bírók kiugróan magas önértékeléssel rendelkeztek (Keresztes-Takács, 2017), ami a kutatók szerint vélhetőleg énképük védelmében, nem tudatosan történik (Crocker és Major, 1989). Ezzel szemben az asszimilált identitásstratégiával rendelkezőknek alacsony volt az önértékelése, aminek háttérében a beolvadási vágy és az arra való folytonos törekvés lehet (Keresztes-Takács, 2017). Tehát az asszimiláció ebben a vizsgálatban, ellentétben Neményi (2007) kutatásával, nem járt pozitív önképpel.

Tóth Kinga Dóra (2004a,b) magyarországi, hasonló kiindulási helyzetű kortársaik közül kiemelkedett romák identitásstratégiáit vizsgálta. Körükben a kettős identitásstratégia volt a legjellemzőbb. Megállapítása szerint „cigány és magyar identitás megfér egymás mellett; úgy is fogalmazhatunk, hogy a magyar cigányok nem kevésbé cigányok azáltal, hogy a többségi társadalomban is sikeresek” (Tóth, 2004a,b, 167). A vizsgált sikeres cigányok között voltak olyanok is, akik büszkéek voltak romaságukra, a szerző által használt disszociatív identitással írhatóak le (megfeleltethető a szeparált identitásstratégiának). Forray R. Katalin (2017) is hasonló megállapítást tesz a mai kiemelkedett romákra vonatkozóan. Tanulmányában leírja, hogy a cigánység középosztályosodása már egy régóta zajló folyamat, és az, hogy kiemelkedésüket csak az utóbbi években kezdjük érzékelni, annak köszönhető, hogy régen, aki magas iskolai végzettséget szerzett, és magasabb társadalmi státuszra tett szert, nem vallotta magát romának, és a környezete sem tekintette annak. Ma a kiemelkedett romák nagyobb része vállalja etnikai identitását is, ráadásul sokan kifejezetten büszkéek is származásukra (Forray, 2017).

A roma identitásstratégia és a párok származásának kapcsolatába egy roma szakkollégistákkal készült interjú kutatás eredményei adnak betekintést (Komolafe, 2021). A roma

egyetemisták közül azok választottak inkább roma párt, akik szeparált identitásstratégiával rendelkeztek. Ezen a csoporton belül, akik hagyománykövető oláh származásúak voltak, azokra volt az interjúalanyok közül a legjellemzőbb a homogámia. Az asszimilált identitásstratégiájúak és akiknek csak egy nagyszülője volt roma származású, inkább nem roma párt választottak. Összességében minél kevésbé érezték magukat az egyetemisták roma származásúnak, minél kevésbé tartották a cigány hagyományokat, és minél inkább interetnikus párkapcsolatok leszármazottjai voltak, annál inkább nem roma párt választottak (Komolafe, 2021).

MÓDSZER

Eljárás és minta

Feltáró, keresztmetszeti, kvantitatív kutatást végeztünk a roma személyek körében. Vizsgálatunk célja volt, hogy megismerjük a párkapcsolat etnikai összetételének összefüggését a magyarországi roma származásúak identitásstratégiájával, etnikai identitásával és roma csoporthoz tartozásával.

Az adatfelvétel 2019-ben történt, a magyarországi roma népesség körében, TAPI módszerrel (Tablet-assisted Personal Interviewing – tablettel segített személyes adatfelvétel), nem reprezentatív 533 fős mintán. Hólabda típusú mintavételt folytattunk, igyekeztünk minél több irányból, különböző típusú településeken indítani az adatfelvételt. A válaszadókat ajánlás alapján kerestük meg, az ajánló őket már romaként határozta meg, de az elemzésbe csak azok kerültek be, akik saját magukat is romának vallották. (26 fő nem vallotta magát romának, ezért ők nem kerültek bele a mintába.) A mintába csak olyan roma személyek kerültek, akik éltek már párkapcsolatban életük során. Roma válaszadóink a jelenlegi párjuk és korábbi partnereik származását (roma vagy nem roma) is meghatározták. Az identitás vizsgálatában a hangsúly azon van, hogy a válaszadó, aki romának tartja magát, önmagától különböző vagy ugyanolyan csoportba tartozónak határozza meg partnerét.

A mintában a három cigány közösség, csoport (magyar cigány/romungro, oláh cigány, beás/román cigány) hasonló arányban szerepel (34,95% romungró, 34,2% oláh cigány és 30,1% beás cigány, 0,75% „cigány általában”). A minta 46,5%-a férfi és 53,5%-a nő. Az átlagéletkor 42,98 év volt ($SD = 16,1$, $min = 18$, $max = 84$). A válaszadók 40,74%-a nyilatkozott úgy, hogy volt már nem roma párja. A kitöltők legmagasabb iskolai végzettségüket tekintve nagyrészt általános iskolai végzettséggel rendelkeztek, és városban éltek (1. táblázat).

Eszközök. Az identitás mérésére két eszközt használtunk, melyeket már más kutatásokban is alkalmaztak. Az egyik mérőeszköz a roma identitásstratégiát meghatározó kérdés volt, melynek válaszlehetőségei a következők voltak: „Roma vagyok és büszke vagyok a származásomra; Roma származású vagyok, de inkább magyarnak érzem magam; Roma vagyok, romának és magyarnak is érzem magam; Nem tudom, hogy roma vagyok-e vagy sem; Szégyellem, hogy roma vagyok.” A kérdéssort, melyet egy mélyinterjú kutatás (Neményi, 2006) alapján állítottak össze, már hazai vizsgálatban is alkalmazták (Keresztes-Takács, 2017). A vizsgált identitásstratégiák: a roma szeparált identitás, az asszimilált identitás, az integrált/kettős identitás, az identitásválság/marginalizáció, illetve a negatív roma identitás (Keresztes-Takács, 2017). Mivel az utolsó két kategóriát nagyon kevesen választották (2-2 fő), az alacsony elemszám miatt a statisztikai próbák nem tudnának megbízható eredményeket adni, így kivettük az elemzésből, és a változónak csak 3 értéke maradt. A három csoport, a szeparált „Roma vagyok és büszke vagyok a származásomra” (54,8%);

1. táblázat. A kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége és lakóhelye (N = 533, %)

Legmagasabb iskolai végzettség	
Nyolc általános iskolai osztály alatt	Százalék 11,78
Általános iskola	55,14
Középfokú iskolai végzettség, érettségi nélkül (szakmai oklevél)	26,17
Érettségi	6,36
Egyetem, főiskola	0,56
Lakóhely	
Főváros	Százalék 3,18
Megyeszékhely, megyei jogú város	23,18
Város	36,45
Nagyközség, község	37,20

az integrált „Roma vagyok, romának és magyarnak is érzem magam” (25,24%); és az asszimilált „Roma származású vagyok, de inkább magyarnak érzem magam” (19,96%).

A másik mérőeszköz a MEIM (Multigroup Ethnic Identity Measure) magyar változata volt, mely 12 kérdést tartalmazott, és négyfokú skálán lehetett az egyetértés szintjét megválasztani (1 = egyáltalán nem ért egyet, 4 = teljesen egyetért). Az általunk használt 12 kérdéses verziót vagy rövidített formáit már sok kutatásban használták (Carter, Peralta és Xi, 2018; Brown és mtsai, 2014; Fuller-Rowell, Burrow és Ong, 2011; Gaines és mtsai, 2010; Ong, Fuller-Rowell és Phinney, 2010; Phinney, 1992; Phinney és Ong, 2007), Magyarországon is volt rá példa (Szabó, Nguyen, Szabó és Fliszár, 2012). A 12 kérdést tartalmazó verziót Roberts, Phinney, Masse, Chen, Roberts és Romero (1999) alakították ki, és két faktort állapítottak meg a klasszikus pszichológiai identitás-elméletek alapján (Erikson, 1968; Tajfel és Turner, 1986). Az egyik faktor az elköteleződés („affirmation, belonging, and commitment”) az etnikai csoport irányába, mely az érzelmi kapcsolódást mutatja meg. A másik faktor az exploráció („exploration of and active involvement in group identity”), amely az etnikummal kapcsolatos tudásnak a keresése és amely által az identitás részét fogja képezni a csoport. A 12 kérdéses verzió nemzetközi protokolloknak megfelelő magyar fordítása és egy kisebb roma mintán való alkalmazása Szántó és Susánszky (2019) beszámolójában található. A kérdőív 12 kérdésének magyar adaptációja jelen tanulmány készültékor nem volt nagy mintán validálva, ezért a kutatás első lépéseként a faktorstruktúra ellenőrzése vált szükségessé.

Statisztikai elemzés. Az adatok elemzése előtt a MEIM magyar változatán megerősítő faktoranalízist végeztünk. A megerősítő faktoranalízis során a paraméterek becslése maximum likelihood módszerrel történt, a becslés hibáját pedig ezer iterációs bootstrapping elemzéssel végeztük. A modell illeszkedését a következő illeszkedési mutatókkal teszteltük: CFI és TLI relatív fit indexek, melyek esetében 0,90 érték felett állapíthatunk meg megfelelő illeszkedést (Bentler, 1990). Az abszolút fit indexek közül figyelembe vettük még az RMSEA értéket, mely 0,05 és 0,10 érték között megfelelő, 0,08 alatt jó illeszkedést mutat (MacCallum, Browne és Sugawara, 1996), valamint az SRMR indexet, mely 0,05 alatti érték esetében mutat jó, és 0,08 alatti értéknél jelez megfelelő illeszkedést (Byrne, 1998; Hu és Bentler, 1999). Számoltunk az elemzés során χ^2 értéket is, azonban a mutató értelmezése egyre kevésbé javasolt, mivel a magas

elemszámú modellek esetében mindig szignifikáns, tehát elutasítja a modellt (Bentler és Bonnet, 1980; Jöreskog és Sörbom, 1993).

Az adatok előzetes feldolgozása IBM SPSS programcsomaggal (verzió: 27), a statisztikai elemzések pedig JASP (verzió: 0.16.0.0; JASP Team, 2019) programmal történtek.

Etikai vonatkozások. A kutatás etikai engedélyét a Semmelweis Egyetem Regionális, Intézményi Tudományos és Kutatás-Értékelési Bizottsága adta ki a 201/2018. számon. A kutatásba csak azok kerültek be, akik a megfelelő felvilágosítás után önkéntesen nyilatkoztak arról, hogy beleegyeznek az adatfelvételbe. Az adatfelvételt bármikor megszakíthatták. Az adatokat teljesen anonim módon kezeltük, a GDPR-ban foglaltaknak megfelelően.

EREDMÉNYEK

MEIM kérdőív pszichometriai vizsgálata

Az etnikai identitást mérő kérdőív faktorstruktúrájának igazolására megerősítő faktorelemzést végeztünk. Az elemzés során a MEIM kétfaktoros modelljét teszteltük (Roberts és mtsai, 1999). A modell illeszkedési mutatói a következők voltak: $\chi^2(43) = 294,809$, $P < 0,001$, CFI = 0,922, TLI = 0,900, RMSEA = 0,108 (CI alsó = 0,096, CI felső = 0,108), SRMR = 0,055. A relatív fit indexek és az SRMR megfelelő illeszkedést mutattak. Az RMSEA értéke bár a 0,10-es értékhatár felett volt, a mutató konfidenciaintervalluma a 0,10-es érték körül mozog, így gyenge illeszkedést állapíthatunk meg. A faktortöltéseket a 2. táblázat mutatja.

A kétfaktoros verziót csak egy kérdést („Követem etnikai csoportom kulturális szokásait pl. a speciális ételek, a zene vagy öltözködés terén.”) kihagyva tudtuk létrehozni, ami csak részben egyezett a korábbi tanulmányokban leírt faktorstruktúrával, a továbbiakban ezekre mégis az etnikai identitás exploráció és elköteleződés dimenzióját mérő faktorokként hivatkoztunk. Az exploráció

2. táblázat. A MEIM tételeinek faktortöltései

Faktor	Tétel	Faktortöltés
Exploráció	Aktívan részt veszek olyan szervezetekben vagy csoportokban, amelyeknek tagjai főként saját etnikai csoportomból kerülnek ki.	0,534
	Sokat gondolkodom azon, hogyan befolyásolja majd életemet az etnikai hovatartozásom.	0,552
	Foglalkoztam azzal, hogy jobban megismerjem etnikai csoportom történetét, hagyományait és szokásait.	0,690
	Azért, hogy többet megtudjak etnikai háttéréről, gyakran beszélgetek másokkal etnikai csoportomról.	0,777
Elköteleződés	Tisztában vagyok saját etnikai háttérrel.	0,567
	Tudatában vagyok, hogy mit jelent számomra etnikai hovatartozásom.	0,576
	Mélyen átérzem etnikai hovatartozásomat.	0,637
	Nagyon büszke vagyok saját etnikai csoportomra.	0,724
	Erősen kötődöm saját etnikai csoportomhoz.	0,748
Örülök annak, hogy ehhez a csoporthoz tartozom.	0,757	
Jó érzéssel tölt el kulturális és etnikai hovatartozásom.	0,759	

faktorra négy tétel, az elköteleződésre pedig hét tétel tölt, nincsenek fordított tételek. Mindkét faktor megbízhatósága megfelelő volt a Cronbach-alfa-értékek alapján (exploráció = 0,76, elköteleződés = 0,92). Az etnikai identitás exploráció dimenziójára vonatkozó tételek olyan cselekvéseket mérnek, amelyek az etnikai identitás aktív kifejezését, keresését, fejlesztését mutatják. Az elköteleződést mérő kérdéseknél a hangsúly az egyén belső folyamatain van, hogy mennyire tudatosan gondolkodik az etnikai csoportjáról, és milyen érzések kapcsolódnak ehhez a csoporthoz.

A nem és az iskolai végzettség összefüggéseinek vizsgálata az identitással és a párválasztással

Az etnikai identitásban esetlegesen meglévő nemi különbségek vizsgálatára a Shapiro–Wilk-teszt által indikált normalitás sérülése miatt Mann–Whitney-próbát használtunk. Az elemzés során nem találtunk szignifikáns különbséget sem az exploráció ($U = 36855$, $P = 0,07$), sem az elköteleződés etnikai identitás dimenzióban a nemek között ($U = 31671,5$, $P = 0,983$). A roma alcsoportokhoz (romungró, beás, oláh) való tartozás esetén sem találtunk szignifikáns különbséget a nemek között [$\chi^2(2, N = 531) = 0,796$, $P = 0,672$, $V = 0,039$]. A roma identitásstratégiában (szeparált, integrált, asszimilált) nem találtunk nemi különbséget [$\chi^2(2, N = 531) = 5,341$, $P = 0,069$, $V = 0,1$]. A pár származása szerint (volt-e nem roma párja) viszont szignifikáns különbséget találtunk a nemek között [$\chi^2(1, N = 531) = 7,513$, $P = 0,006$, $V = 0,118$]. A férfiaknak nagyobb arányban volt nem roma partnerük. Az arányokat a 3. táblázat részletezi.

Az iskolai végzettség szerint az exploráció etnikai identitás dimenzióban nincs szignifikáns különbség [ANOVA, $F(3) = 0,22$, $P = 0,302$]. Viszont az elköteleződés etnikai identitás dimenzióban a különbség szignifikáns az iskolai végzettség alapján [$F(3) = 5,59$, $P = 0,001$, $\eta^2 = 0,032$]. A post hoc utóvizsgálat szerint a 8 általános osztály ($M = 21,71$, $SD = 4,75$) és az érettségi ($M = 18,59$, $SD = 5$) legmagasabb iskolai végzettség között szignifikáns a különbség (pscheffe = 0,007, átlag különbség = 3,19) az előbbi javára (4. táblázat).

Iskolai végzettség szerint az egyes roma csoportok között nincs szignifikáns különbség [$\chi^2(6) = 11,45$, $P = 0,075$]. Viszont a roma identitásstratégia jelentősen eltér a különböző iskolai végzettségű kérdeztettek körében [$\chi^2(6) = 36,25$, $P < 0,001$, Cramer $V = 0,18$]: eszerint a magasabb iskolai végzettségű válaszadók inkább magyarnak érezték magukat (5. táblázat). Az alacsonyabb iskolai

3. táblázat. A nemek aránya a párok származása szerint ($N = 531$, %)

	Férfi	Nő	Összesen
Csak roma párja volt	41,64	58,36	100,00
Volt már nem roma párja	53,67	46,33	100,00

4. táblázat. Az elköteleződés etnikai identitás átlagértékei az iskolai végzettség szerint ($N = 531$)

Legmagasabb iskolai végzettség	M	SD
8 általános	21,717	4,750
8 általánosnál alacsonyabb	21,446	6,138
középfokú iskolai végzettség, érettségi nélkül (szakmai oklevél)	20,348	4,638
legalább érettségi	18,588	5,004

5. táblázat. A roma identitásstratégia az iskolai végzettség szerint (N = 531, %)

Legmagasabb iskolai végzettség	Asszimilált	Integrált	Szeperált	Összesen
8 általánosnál alacsonyabb	8,07	35,48	56,45	100,00
8 általános	16,44	25,00	58,56	100,00
Középfokú iskolai végzettség, érettségi nélkül	24,29	21,43	54,29	100,00
Legalább érettségi	51,35	24,32	24,32	100,00

végzettségűeknél a szeperáltak dominálnak, a legmagasabb végzettségűek között az asszimiláltak. Az integráltaknál kisebb az eltérés abban, hogy milyen arányban fordulnak elő az alacsonyabb és a magasabb iskolai végzettségűek között.

Szintén szignifikáns összefüggést találtunk a legmagasabb iskolai végzettség és aközött, hogy a válaszadónak volt-e nem roma párja [$\chi^2(3) = 30,53, P < 0,001, \text{Cramer } V = 0,239; 6. \text{ táblázat}$]. Minél magasabb volt a válaszadók iskolai végzettsége, annál nagyobb arányban volt nem roma párjuk.

Az etnikai identitás és a roma identitásstratégia összefüggései

Az etnikai identitásbeli különbségeket aszerint, hogy milyen roma identitásstratégiával rendelkeztek a válaszadók, ANOVA elemzéssel teszteltük. Az exploráció etnikai identitás dimenzió esetében közepesen erős szignifikáns különbséget találtunk [$F(2,515) = 28,33, P < 0,001, \eta^2 = 0,1$]. A post hoc utóelemzés alapján elmondható, hogy a magukat büszke romának tituláló személyek (szeperált identitásstratégiával rendelkezők) szignifikánsan magasabb explorációs etnikai identitással rendelkeznek, mint azok, akik romának és magyarnak is vallják magukat (integrált identitásstratégiájúak, $P < 0,001$), és mint akik inkább magyarnak vallják magukat (asszimilált identitásstratégiával rendelkezők, $P < 0,001$). Nem találtunk szignifikáns különbséget az exploráció etnikai identitás dimenzióban az integrált identitásstratégiájú csoporthoz tartozók és az asszimilált csoporthoz tartozó személyek között ($P = 0,44$). A csoportok átlagpontszámait a 7. táblázat szemlélteti.

Az elköteleződés etnikai identitás dimenzió esetében a szóráshomogenitás sérülése miatt Welch-tesztet használtunk a csoportok összehasonlítására, mely során közepesen erős szignifikáns különbséget találtunk [$W(2,230) = 29,31, P < 0,001, \eta^2 = 0,09$]. A post hoc teszt alapján a szeperált identitásstratégiájú csoport szignifikánsan magasabb elköteleződés etnikai identitás pontszámmal rendelkezik, mint az integrált csoportba tartozó személyek ($P = 0,002$) és mint az asszimilált csoport ($P < 0,001$). Szignifikáns a különbség az integrált és az asszimilált személyek között is, az előbbi javára ($P = 0,003$). Tehát ezek alapján elmondható, hogy a legmagasabb etnikai identitással az elköteleződés dimenzióban a magukat büszke romának valló személyek

6. táblázat. A pár származása az iskolai végzettség szerint (N = 531, %)

Legmagasabb iskolai végzettség	Csak roma párja volt	Volt már nem roma párja	Összesen
8 általánosnál alacsonyabb	80,95	19,05	100,00
8 általános	62,71	37,29	100,00
Középfokú iskolai végzettség, érettségi nélkül	49,29	50,71	100,00
Legalább érettségi	32,43	67,57	100,00

7. táblázat. Etnikai identitás átlagok a roma identitásstratégia alapján ($N = 531$)

		Etnikai identitás			
		Exploráció		Elköteleződés	
		M	SD	M	SD
Roma identitásstratégia	Szeparált	10,83	3,03	22,35	4,77
	Integrált	9,131	2,78	20,60	5,01
	Asszimilált	8,66	2,69	18,49	4,21

rendelkeznek, utánuk következnek azok, akik magyarnak és romának is érzik magukat egyszerre, és legvégül pedig a magukat inkább magyarnak érző személyek. A leíró statisztikai adatok a 7. táblázatban találhatóak.

Etnikai identitás és roma identitásstratégia vizsgálata roma alcsoportok szerint

Az etnikai identitásban megjelenő, roma alcsoportok (oláh, beás, romungró) közötti különbségeket ANOVA vizsgálattal elemeztük. Az exploráció etnikai identitás dimenzió tekintetében szignifikáns különbséget találtunk a csoportok között [$F(2,514) = 5,92, P = 0,003, \eta^2 = 0,02$]. A post hoc utóvizsgálat értelmében az oláh csoportba tartozók szignifikánsan magasabb explorációs etnikai identitással rendelkeznek, mint a romungró csoportba tartozók ($P = 0,002$). Nem találtunk szignifikáns különbséget az oláh és a beás csoportba tartozók között ($P = 0,23$), és a romungró és a beás csoportok között ($P = 0,21$).

Az elköteleződés etnikai identitás dimenzió esetében nem találtunk különbséget a csoportok között [$F(2,498) = 1,66, P = 0,19, \eta^2 = 0,007$]. Az exploráció és elköteleződés identitás pontszámait a 8. táblázat részletezi csoportonként.

A roma identitásstratégia (szeparált, integrált, asszimilált) és a roma alcsoportok (oláh, beás, romungró) összefüggésének vizsgálatára khi-négyzet-próbát alkalmaztunk. Nem találtunk szignifikáns összefüggést [$\chi^2(4, N = 527) = 5,96, P = 0,20, Cramer's V = 0,075$] a kettő között.

Párkapcsolat vizsgálata roma alcsoport szerint

Annak vizsgálatára, hogy a roma alcsoportok között milyen különbségek mutatkoznak meg aszerint, hogy volt-e már nem roma párja a válaszadóknak, khi-négyzet-próbát alkalmaztunk. Szignifikáns különbséget találtunk a csoportok között [$\chi^2(2, N = 531) = 7,304, P = 0,026$,

8. táblázat. Etnikai identitás pontszámok roma alcsoport alapján ($N = 531$)

	Etnikai identitás			
	Exploráció		Elköteleződés	
	M	SD	M	SD
Oláh	10,51	2,89	21,65	4,46
Beás	9,97	3,01	20,94	5,19
Romungró	9,41	3,17	20,72	5,27

$V = 0,117$]. Annak eldöntésére, hogy mely roma alcsoportok között van különbség a pár származását tekintve, khi-négyzet-próbákat alkalmaztunk Bonferroni-korrekcióval páronként. Szignifikáns különbséget találtunk a romungró és oláh csoportok között [$\chi^2(1, N = 370) = 7,16, P = 0,007, V = 0,139$]. Az oláh-beás [$\chi^2(1, N = 344) = 1,043, P = 0,316, V = 0,055$] és romungró-beás [$\chi^2(1, N = 348) = 2,461, P = 0,13, V = 0,084$] csoportok összehasonlításában nem találtunk szignifikáns különbséget. A legnagyobb arányban a romungróknak volt nem roma párjuk életükben. Az oláh válaszadók voltak a leghomogámabbak. A csoportok arányait a 9. táblázat részletezi.

Az etnikai identitás és a roma identitásstratégia vizsgálata párkapcsolat szerint

Elemzéseket végeztünk annak vizsgálatára, hogy van-e szignifikáns különbség az exploráció és elköteleződés etnikai identitás dimenzióban aszerint, hogy volt-e nem roma párja a válaszadóknak. Ehhez a normalitás sérülése miatt Mann-Whitney-próbát alkalmaztunk, mely szerint nincs szignifikáns különbség azok között, akiknek volt már nem roma párja, és akiknek csak roma párja volt az etnikai identitáson belül sem az exploráció ($U = 30778,5, P = 0,22, \text{effect size} = 0,06$), sem az elköteleződés ($U = 31294,5, P = 0,78, \text{effect size} = 0,01$) pontszámában.

A roma identitásstratégia és a párkapcsolat (volt-e már nem roma párja) összefüggését khi-négyzet-próbával ellenőriztük, és szignifikáns közepes hatást találtunk a két változó között [$\chi^2(2) (N = 531) = 23,61, P < 0,001, \text{Cramer's } V = 0,211$]. Az asszimilált csoportba tartozók, akik inkább magyarnak érezték magukat, nagyobb arányban létesítettek párkapcsolatot nem romával is életük során, míg a szeparáltak – akik inkább romának érezték magukat – többségének csak roma párja volt. Az integráltak kisebb arányban létesítettek nem roma párral kapcsolatot, mint az asszimilált identitásstratégiájúak, viszont nagyobb arányban, mint a szeparáltak (10. táblázat).

MEGBESZÉLÉS

A mintánkon a MEIM 12 kérdéses verziójából a megerősítő faktorelemzés során egy kérdést kihagyva tudtunk létrehozni két faktoros verziót, melyekre exploráció és elköteleződés néven hivatkoztunk, az eredeti megnevezésekhez hasonlóan (Roberts és mtsai, 1999).

9. táblázat. A pár származása roma alcsoportok szerint ($N = 531, \%$)

	Romungró	Oláh	Beás
Csak roma párja volt	51,87	65,57	60,25
Volt már nem roma párja	48,13	34,43	39,75
Összesen	100,00	100,00	100,00

10. táblázat. A roma identitásstratégia a párok származása szerint ($N = 531, \%$)

		Csak roma párja volt	Volt már nem roma párja	Összesen
Roma identitásstratégia	Asszimilált	40,57	59,43	100,00
	Integrált	56,72	43,28	100,00
	Szeparált	67,35	32,65	100,00

Kutatásunkban az etnikai identitás és a roma identitásstratégia között szignifikáns összefüggés mutatkozott. Minél inkább romának vallották magukat, annál magasabb volt az elköteleződés szintje az etnikai identitásukban. Azonban az explorációt mérő faktornál csak a szeparált identitással rendelkezők csoportátlaga mutatott szignifikáns eltérést a másik két csoportátlagra. Tehát az integrált és asszimilált identitásstratégiával bíró válaszadók etnikai identitásával kapcsolatos, a környezet felé aktív tevékenysége nem volt szignifikánsan különböző. Csak a szeparált identitásstratégiájú, büszke romatudattal rendelkezők számoltak be szignifikánsan magasabb aktivitásról a másik két csoporthoz képest. Hasonló eredményekre jutott [Keresztes-Takács Orsolya \(2017\)](#) tanulmányában, miszerint a romaságukat büszkén vállalóknak a legmagasabb az etnikai identitása.

Az etnikai identitást mérő faktorok közül csak az exploráció mutatott szignifikáns összefüggést a roma csoporthoz való tartozással. Az oláh cigányok és a magyar cigányok/romungrók csoportátlagai között volt csak szignifikáns eltérés. A három roma csoportból az oláh cigányoknak volt a legmagasabb az explorációs etnikai identitásuk, míg a legalacsonyabb a romungróknak. Az oláh cigányok a párválasztásban is jobban homogámak voltak, mint a romungrók. Ez az eredmény egybecseng azzal, amit a magyarországi cigány csoportokról tudunk, miszerint az oláh cigányok őrzik a legjobban a hagyományait. Ezzel szemben a romungrók vagy magyar cigányok a három fő roma csoport közül az egyetlen, akik nem beszélnek ősi nyelvüket, csak a magyart ([Szabóné Kármán, 2020](#)).

A roma identitásstratégia szignifikáns összefüggést mutatott azzal, hogy a válaszadóknak volt-e valaha nem roma párja. Az asszimiláltak között többségben voltak azok, akiknek már volt nem roma párja életében, míg a szeparáltak között a csak roma párral bírók domináltak. Ezt integráló vagy szélsőséges esetben asszimiláló hatásnak is felfoghatjuk, melyet interetnikus házasságok esetén már más kutatások is vizsgáltak és megerősítettek ([Meng és Gregory, 2005](#); [Song, 2009, 2016](#)). Azonban már az előzetes integráltság is segíthet nem roma partnert találni, amely csak erősíti az integráció folyamatát. Az eredmények hasonlóak a roma szakkollégisták körében mértékhez, ahol az asszimilált identitásstratégiával rendelkezők inkább nem roma párt, míg a szeparált identitásstratégiával rendelkezők inkább roma párt választottak ([Komolafe, 2021](#)).

A kutatások egy része a romák identitását a társadalmi helyzettel, az iskolai végzettséggel is összefüggésbe hozza ([Forray, 2017](#)). Az etnikai identitást vizsgálva kapcsolatot találtunk az elköteleződés etnikai identitás dimenzió és az iskolai végzettség között, olyan irányban, hogy akinek magasabb a végzettsége, az alacsonyabb identitásértékkel bír ebben a dimenzióban. Ugyanakkor az identitásstratégia szempontjából mi is arra az eredményre jutottunk, hogy akinek magasabb az iskolai végzettsége az inkább magyarnak érzi magát, mint romának ([Binder és Orsós, 2022](#)). A párválasztás pedig mindkét területhez, az identitásstratégiához és az iskolai végzettséghez is kötődik, ugyanis minél magasabb valakinek az iskolai végzettsége, és minél inkább magyarnak vallja magát, annál nagyobb az esélye, hogy életében lesz nem roma párja is.

Korábbi kutatásokban kiemelt szerepe van az integrált vagy kettős identitással rendelkezőknek ([Benet-Martínez, Luu, Lee és Morris, 2002](#); [Hong, Morris, Chiu és Benet-Martínez, 2000](#); [Keresztes-Takács, 2017](#); [LaFromboise, Coleman és Gerton, 1993](#)). Vizsgálatunkban az etnikai identitás elköteleződés dimenziójában az integrált roma identitásstratégiával rendelkezők az asszimiláltaknál magasabb, a szeparáltaknál alacsonyabb etnikai identitás-szinttel rendelkeztek. Az exploráció dimenziójában szignifikánsan csak a szeparált identitásstratégiájúaktól tértek el, az asszimiláltaktól nem. Tehát az asszimiláltakhoz hasonlóan, a szeparáltaknál alacsonyabb

explorációs etnikai identitás-szintet mutattak. A párok származását vizsgálva a szeparáltak és az asszimiláltak között helyezkedtek el, a szeparáltaknál kevésbé, az asszimiláltaknál jobban homogámok voltak a párválasztásban. Iskolai végzettség szerint is a két csoport között helyezkedtek el. A szeparáltak az alacsonyabb iskolai végzettségűek között domináltak, az asszimiláltak a legmagasabb végzettségűek körében. Az integráltaknál kisebb volt az eltérés abban, hogy milyen arányban fordultak elő az alacsonyabb és a magasabb iskolai végzettségűek között. Tehát erre a csoportra, a szeparáltakkal és az asszimiláltakkal szemben kevésbé jellemzőek a szélsőségek.

A kutatás limitációi közé tartozik, hogy az identitás egy komplex, szituatív jelenség (Garai, 1993; Pataki, 1986; Tóth, 2004a), így nehéz egy-egy kategóriába sorolni a válaszadókat. Kutatásunkban csak az aktuális identitást tudtuk mérni, az identitás változó jellegének és a párkapcsolatok összefüggéseinek vizsgálatára érdemes lenne követéses vizsgálatot lefolytatni. A másik korlát a minta nem reprezentatív volta, melybe a hasonló célcsoportot vizsgáló kutatások is sorra beleütköznek. Ez abból adódik, hogy a romák létszámára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre pontos adatok.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az etnikai identitás és a roma identitásstratégia összefüggenek, azonban a kisebbségi csoporthoz tartozás más-más dimenzióját mérik. Ezt mutatja az is, hogy vizsgálatunkban míg az etnikai identitás nem mutatott összefüggést azzal, hogy a válaszadónak volt-e nem roma párja életükben, addig a roma identitásstratégia igen. A roma csoporthoz tartozásnál pedig ezzel ellentétben az etnikai identitás szintje szignifikánsan összefügg azzal, hogy valaki oláh, beás vagy romungró csoporthoz tartozóként azonosítja magát, míg a roma identitásstratégia nem. Az etnikai identitást mérő eszköz csak a kisebbségi csoporthoz tartozásról és az azzal kapcsolatos érzésekről, gondolatokról és cselekedetekről szól. A roma identitásstratégiában már megjelenik a kisebbség és a többség viszonyának értelmezése, annak esetleges szembenállása az egyén saját magáról alkotott képében. Itt már a kisebbségi – esetünkben roma – csoporthoz tartozást a többségi csoporthoz tartozással együtt kell értelmezni.

A pár származása azzal mutatott összefüggést, hogy mennyire érezte magát a válaszadó a többségi vagy a kisebbségi csoporthoz tartozónak. Akik jobban beolvadtak a többségbe, nagyobb arányban választottak többségi, nem roma párt. Míg akik büszkén vallották, hogy a többségtől eltérő, kisebbségi csoportba tartoznak, inkább választottak csak roma párt életük során. Az, hogy az etnikai identitásban nem mutatkozott meg különbség, arra utalhat, hogy a párválasztás ez esetben jobban szól a többség és a kisebbség viszonyáról és annak benső reprezentációjáról, mint arról, hogy a kisebbségi csoportba tartozó egyén hogyan gondolkozik és cselekszik etnikai csoportjával kapcsolatban.

A roma személyekre más kutatások szerint is jellemző lehet, hogy magasabb iskolai végzettség vagy társadalmi státusz elérése után identitásukat tekintve közelebb kerülnek a többségi csoporthoz, és távolodnak a roma önazonosítástól. Néhányak szemében a roma vagy cigány csoportmeghatározás összekapcsolódik a szegénységgel és az alacsonyabb társadalmi helyzettel (Binder és Orsós, 2022). A magasabb iskolai végzettség megszerzésével és nem roma pár választásával egyes roma személyek úgy érezhetik, hogy meg tudnak szabadulni a stigmától, amelyet a csoport-hovatartozásuk jelent nekik (Kovai, 2020). Kutatásunkban mind az iskolai végzettség, mind a roma identitásstratégia összefüggött a párválasztással. Ezért vélhetően, akik végzettségben és identitásban közelebb kerülnek a többségi csoporthoz, könnyebben választanak nem roma párt, vagy a nem roma partner van hatással életüknek erre a két területére.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az adatfelvételt a Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézete támogatta, EFOP-5.2.5-18-2018-00011 keretből.

IRODALOM

- Amit, K. (2012). Social integration and identity of immigrants from western countries, the FSU and Ethiopia in Israel. *Ethnic and Racial Studies*, 35(7), 1287–1310.
- Aronson, J., Quinn, D. M., & Spencer, S. J. (1998). Stereotype threat and the academic underperformance of minorities and women. In J. K. Swim, & C. Stangor (Eds.), *Prejudice: The target's perspective* (pp. 83–104). San Diego, CA, US: Academic Press.
- Békés, N. (2011). Az értelmiségi lét felé haladó roma fiatalok identitásalakulása. *Iskolakultúra*, 2–3, 68–81.
- Benet-Martínez, V., Luu, J., Lee, F., & Morris, M. W. (2002). Negotiating biculturalism: Cultural frame switching in biculturals with oppositional versus compatible cultural identities. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(5), 492–516.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238–246.
- Bentler, P. M., & Bonnet, D. C. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588–606.
- Bernát, A. (2018). A magyarországi romák társadalmi integrációja a 2010-es években. In T. Kolosi, & I. Gy. Tóth (Eds.), *Társadalmi Riport 2018* (pp. 144–165).
- Binder, M. (2008). Egy beás cigány közösség etnikai és nemzeti identitásáról. *Kultúra és Közösség*, 12(2), 5–16.
- Binder, M., & Orsós, J. (2022). A magyarországi roma történelem egyes kérdései. *Máltai Tanulmányok*, 4(2), 13–28.
- Brown, S. D., Hu, U., Kirsten, A., Mevi, A. A., Hedderson, M. M., Shan, J., ... Ferrara, A. (2014). The multigroup ethnic identity measure—revised: Measurement invariance across racial and ethnic groups. *Journal of Counseling Psychology*, 61(1), 154.
- Byrne, B. M. (1998). *Structural equation modeling with LISREL, PRELIS and SIMPLIS: Basic concepts, applications and programming*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Carter, J., Peralta, R. L., & Xi, J. (2018). The association between ethnic identity and non-medical prescription drug use among a sample of college students: Does a sense of ethnic belonging matter? *Substance Use & Misuse*, 54(2), 203–213.
- Crocker, J., & Major, B. (1989). Social stigma and self-esteem: The self-protective properties of stigma. *Psychological Review*, 96(4), 608–630.
- Dés, F. (2021). Costs of social mobility in the context of intimate partner relationships. “It is really easy to be angry at someone who is in front of me and not at the system, which produces the inequalities between us”. *Szociológiai Szemle*, 31(3), 51–73.
- Durst, J., Fejős, A., & Nyíró, Zs. (2014). “I always felt the odd one out”: Work-life balance among graduate Romani women in Hungary. *Acta Ethnographica Hungarica*, 59(1), 165–190.
- Durst, J., Fejős, A., & Nyíró, Zs. (2016). “Másoknak ez munka, nekem szívügyem” – az etnicitás szerepe a diplomás roma nők munka-család konstrukcióinak alakulásában. *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, 6(2), 198–225.
- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.

- Erős, F. (2001). *Az identitás labirintusai*. Budapest: Osiris–Janus.
- Furray, R. K. (2017). A cigányság középosztályosodása. *Educatio*, 26(4), 581–590.
- Fuller-Rowell, T. E., Burrow, A. L., & Ong, A. D. (2011). Changes in racial identity among African American college students following the election of Barack Obama. *Developmental Psychology*, 47(6), 1608.
- Furtado, D. (2012). Human capital and interethnic marriage decisions. *Economic Inquiry*, 50(1), 82–93.
- Furtado, D., & Theodoropoulos, N. (2010). Interethnic marriage: A choice between ethnic and educational similarities. *Journal of Population Economics*, 24(4), 1257–1279.
- Gaines, S. O., Jr, Bunce, D., Robertson, T., Wright, B., Goossens, Y., Heer, D., ... Minhas, S. (2010). Evaluating the psychometric properties of the multigroup ethnic identity measure (MEIM) within the United Kingdom. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 10(1), 1–19.
- Gaines, S. O., Jr, & Leaver, J. (2002). Interracial relationships. In R. Goodwin, & D. Cramer (Eds.), *Inappropriate relationships: The unconventional, the disapproved, and the forbidden* (pp. 65–78). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Garai, L. (1993). *Elvegyültem és kiváltam*. Budapest: Twins Kiadó.
- Ghosh, R. (2000). Identity and social integration: Girls from A minority ethno-cultural group in Canada. *McGill Journal of Education*, 35(3), 279–296.
- Hong, Y., Morris, M. W., Chiu, C., & Benet-Martínez, V. (2000). Multicultural minds: A dynamic constructivist approach to culture and cognition. *American Psychologist*, 55(7), 709–720.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55.
- JASP Team (2019). JASP (version 0.14.1.0). Letöltve: 2021.06.20. <https://jasp-stats.org/>.
- Jöreskog, K., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Chicago, IL: Scientific Software International Inc.
- Kaba, A. J. (2011). Inter-ethnic/Interracial romantic relationships in the United States: Factors responsible for the low rates of marriages between Blacks and Whites. *Sociology Mind*, 1(3), 121–129.
- Keresztes-Takács, O. (2017). Roma fiatalok etnikai identitása és önértékelése egy kérdőíves kutatás tükrében. *Esély*, 3, 56–72.
- Keresztes-Takács, O., Lendvai, L., & Kende, A. (2016). Romaellenes előítéletek Magyarországon: Politikai orientációtól, nemzeti identitástól és demográfiai változóktól független nyílt elutasítás. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 71(4/2), 601–619.
- Komolafe, C. (2020). Félig afrikai, félig magyar gyermekek a közoktatásban. In O. Endrődy-Nagy, B. Svraka, & F.Zs. Lassú (Eds.), *Sokszínű pedagógia* (pp. 181–190). Budapest: Eötvös Kiadó.
- Komolafe, C. (2021). Roma szakkollégisták párválasztása és önmagukról alkotott képe. In D. Molnár, & D. Molnár (Eds.), *XXIV. Tavaszi Szél Konferencia Tanulmánykötet II* (pp. 562–574). Budapest.
- Komolafe, C., Lukács, J. Á., Szabó, T., & Dávid, B. (2021). „A magyar azért nem jó, mert magyar. A cigány azért nem jó, mert túl cigány.” Roma szakkollégiumi hallgatók párválasztással kapcsolatos elképzelései. *Különleges Bánásmód*, 7(4), 31–43.
- Kovai, C. (2017). *A cigány-magyar különbségtétel és a rokonság*. Budapest: L'Harmattan.
- Kovai, C. (2020). Constraints on “Free choice”: The role of marriage in a Hungarian romungro community. *Martor*, 25, 133–150.
- Központi Statisztikai Hivatal (2011). 1.2 A népesség nemzetiség és nemek szerint. Nemzetiségi adatok. http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_nemzetiseg [Letöltve 15 Nov 2020].
- Központi Statisztikai Hivatal (2020). *Egyedi adatkérés a nemzetiségi szempontból vegyes párkapcsolatokról, házasságokról* (20200420-89604 számon nyilvántartott ügy).
- LaFromboise, T., Coleman, H. L., & Gerton, J. (1993). Psychological impact of biculturalism: Evidence and theory. *Psychological Bulletin*, 114(3), 395–412.

- Le Gall, J., & Meintel, D. (2015). Cultural and identity transmission in mixed couples in Quebec, Canada: Normalizing plural identities as a path to social integration. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 662(1), 112–128.
- MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1(2), 130–149.
- Meng, X., & Gregory, R. G. (2005). Inter-marriage and economic assimilation of immigrants. *Journal of Labor Economics*, 23(1), 135–176. <https://doi.org/10.1086/425436>.
- Neményi, M. (2006). *Az iskolai pályaesélyek társadalmi meghatározottsága. Záró tanulmány*. MTA Szociológiai Kutatóintézet.
- Neményi, M. (2007). Serdülő roma gyerekek identitás-stratégiái. *Educatio*, 1, 84–98.
- Neményi, M. (2010). A kisebbségi identitás kialakulása. Roma származású gyerekek identitásstratégiái. In M. Feischmidt (Ed.), *Etnicitás (Különbségtérítő társadalom)* (pp. 48–56). Budapest: Gondolat – MTA Kisebbségkutató Intézet.
- Neményi, M. (2012). Interetnikus kapcsolatok hatása az identitásra. *Szociológiai Szemle*, 22(2), 27–53.
- Nguyen, L. L. A. (2012). Magyarországon élő fiatalok többségi és kisebbségi identitása egy kvalitatív vizsgálat tükrében. In L. L. A. Nguyen, & M. Szabó (Eds.), *Identitás a kultúrák keresztjében* (pp. 45–91). Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Nguyen, L. L. A. (2020). *Az identitás és az akkulturáció (szociál)pszichológiai aspektusai*. Akadémiai doktori értekezés. Available: http://real-d.mtak.hu/1266/1/dc_710_13_tezisek.pdf.
- Nótin, Á. (2020). *Hátrányos helyzetű hallgatók utánkövetésének lehetőségei*. Budapest: Oktatási Hivatal.
- Ong, A. D., Fuller-Rowell, T. E., & Phinney, J. S. (2010). Measurement of ethnic identity: Recurrent and emergent issues. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 10(1), 39–49.
- Pálos, D. (2010). „Cigány” identitások nehézségei. *Esély*, 2, 41–63.
- Pásztor, R. (2015). Kettős identitás – kettős kisebbség – roma etnikum. *Metszetek*, 4(1), 96–104.
- Pataki, F. (1986). *Identitás, személyiség, társadalom*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Pénzes, J., Pásztor, I. Z., & Szikszai, E. (2022). A hazai cigánység lakhatási helyzete a települési roma népességarányok tükrében. *Máltai Tanulmányok*, 4(2), 29–43.
- Phinney, J. (1992). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7(2), 156–176.
- Phinney, J., & Ong, A. D. (2007). Conceptualization and measurement of ethnic identity: Current status and future directions. *Journal of Counseling Psychology*, 52(3), 271–281.
- Roberts, R. E., Phinney, J. S., Masse, L. C., Chen, Y. R., Roberts, C. R., & Romero, A. (1999). The structure of ethnic identity in young adolescents from diverse ethnocultural groups. *Journal of Early Adolescence*, 19(3), 301–322.
- Smith, A. D. (1991). *National identity*. London: Penguin LTD.
- Song, M. (2009). Is intermarriage a good indicator of integration? *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(2), 331–348. <https://doi.org/10.1080/13691830802586476>.
- Song, M. (2016). Multiracial people and their partners in Britain: Extending the link between intermarriage and integration? *Ethnicities*, 16(4), 631–648.
- Spencer, S., & Charsley, K. (2016). Conceptualising integration: A framework for empirical research, taking marriage migration as a case study. *Comparative Migration Studies*, 4(18).
- Szabó, L. (2021). *Mixed-ethnic partnerships and ethnic reproduction among Roma women in Hungary*. Working Papers. No. 37. Hungarian Demographic Research Institute. án: <https://demografia.hu/en/publicationonline/index.php/workingpapers/article/view/972> [Letöltve 18 Jan 2022].

- Szabó-Tóth, K. (2009). Kívülállás és beilleszkedés – sikeres romák identitásának vizsgálatán keresztül. *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophicatum*, 14(1), 71–87.
- Szabóné Kármán, J. (2009). Én olyan okos leszek, hogy nevémen szólítanak majd. In H. Andl, & J. Boros (Eds.), „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola Évkönyve 2009 (pp. 405–415). Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Szabóné Kármán, J. (2020). A cigány/roma gyerekek, családok. In O. Endrődy, B. F. Svraka, & Zs. Lassú (Eds.), *Sokszínű pedagógia* (pp. 191–209). Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Szabó, M., Nguyen, L. L. A., Szabó, Á., & Fliszár, É. (2012). Magyarországon élő fiatalok többségi és kisebbségi identitása egy kérdőíves vizsgálat tükrében. In L. L. A. Nguyen, & M. Szabó (Eds.), *Identitás a kultúrák keresztjében: Magyarországon élő fiatalok identitás-konstrukcióinak vizsgálata: Kutatási beszámoló tanulmánykötet* (pp. 55–91). Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Szántó, Zs., & Susánszky, É. (2019). *Kutatási jelentés – budapesti református cigány szakkollégium*. VEKOP-7,4,1-16-2016-00002 pályázat.
- Tajfel, H., & Turner, J. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel, & W. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations* (pp. 7–24). Chicago: Nelson–Hall.
- Thulien, N. S., Gastaldo, D., McCay, E., & W. Hwang, S. (2019). “I want to be able to show everyone that it is possible to go from being nothing in the world to being something”: Identity as a determinant of social integration. *Children and Youth Services Review*, 96, 118–126.
- Tóth, K. D. (2004a). *Magyarországi és angliai kiemelkedett cigányok identitástípusainak összehasonlító elemzése*. Doktori disszertáció. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék.
- Tóth, K. D. (2004b). Kiemelkedett cigányok (Gypsy/travellers) etnikai identitásának jellegzetességei Angliában. *Szociológia Szemle*, 2, 58–76.
- Tóth, Á., & Vékás, J. (2008). Család és identitás. A vegyes házasság szerepe a magyarországi kisebbségi közösségek reprodukciójában. *Demográfia*, 51(4), 329–355.
- Vajda, M. (2015). *Változások az első generációs budapesti oláh cigányok kultúrájában. Romanipe ando baro foro*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar.
- Yinger, J. M. (2002). Az asszimiláció és a disszimiláció elmélete felé. *Régió*, 13(1), 24–44.

Roma–non-Roma interethnic relationships and identity

Cinderella Komolafe, Georgina Csordás and Beáta Dávid

Background and aims: The number of Roma–non-Roma interethnic relationships and marriages has been increasing in Hungary. Although these interethnic relationships can be related to the social integration of the Roma people, still little research has been focused on the study of this so far. The focus of our research was ethnic identity and Roma identity strategies, by involving different Roma subgroups (Beas, Oláh, Romungro). We intended to find the answer to how these constructs relate to whether the respondents have ever had a non-Roma partner in their lives. *Methods:* In our questionnaire-based, quantitative, cross-sectional, exploratory research with 533 Roma respondents in Hungary, we examined Roma–non-Roma interethnic relations in terms of ethnic identity (MEIM scale), Roma identity strategy (separated, integrated, assimilated) and belonging to a Roma subgroup (Oláh, Beas, Romungro). *Results:* In our study, while ethnic identity did not correlate with whether respondents had a non-Roma partner in their lives or

not, the Roma identity strategy did. Those who claimed to belong to the majority of society were more likely to choose a non-Roma partner. While those who proudly professed to belong to the Roma community preferred to choose a Roma partner in their life. Level of education showed interrelation with the Roma identity strategy and the ethnicity of the partner. *Conclusions:* The fact that there was no difference in ethnic identity according to the origin of the partner, however, the Roma identity strategy is in connection with the partner choice, may indicate that the partner choice in this case is more about the relationship between the majority and the minority and its internal representation, than how an individual of a minority behaves and thinks about his or her ethnic group.

KEYWORDS

Roma, ethnic identity, mixed relationships, interethnic marriages, identity strategy

---

Open Access. A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)

